

Екологічні повноваження органів місцевого самоврядування територіальної громади

Борисова Олена Василівна¹

Опубліковано	Секція	УДК
30.10.2023	Право	342.25

DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.10142129>

Ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

Анотація. Дана наукова стаття присвячена аналізу екологічних повноважень органів місцевого самоврядування територіальної громади, що є недостатньо інституціонізованими і потребують удосконалення.

В результаті дослідження розглядаються і виділяються напрями удосконалення і розв'язання поставлених проблем.

Розширення повноважень. Аналіз екологічних повноважень місцевого самоврядування в Україні показав, що для ефективного управління довкіллям необхідно значно розширити повноваження територіальних громад, зокрема в частині контролю за використанням природних ресурсів та екологічним моніторингом.

Забезпечення ресурсами. Дослідження виявило критичну нестачу фінансових, адміністративних та технічних ресурсів у місцевих органів влади, що обмежує їхню здатність ефективно реалізовувати екологічну політику.

Координація дій. Необхідність удосконалення механізмів взаємодії між місцевими, регіональними та національними структурами влади є очевидною, щоб уникнути перекриття функцій та ресурсів.

Участь громадськості. Важливим фактором підвищення ефективності екологічної політики є активізація участі громадськості та розвиток громадського контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування.

Міжсекторальне співробітництво. Потреба в створенні і підтримці платформ для співпраці між різними зацікавленими сторонами, включно з приватним сектором, НУО, і науковими установами, є критичною для вирішення складних екологічних проблем.

Адаптація до міжнародних норм. Україні потрібно активніше інтегрувати міжнародні екологічні стандарти та практики у національне законодавство та місцеву політику.

На основі проведеного дослідження можна рекомендувати наступне.

Перегляд та корекція законодавчих актів, щоб забезпечити місцевим органам влади достатньо повноважень та ресурсів для здійснення ефективного екологічного управління. Розробка механізмів для ефективного розподілу ресурсів та координації дій на різних рівнях управління. Створення умов для широкої участі громадськості у прийнятті рішень, які впливають на довкілля. Запровадження програм співробітництва між різними секторами суспільства для розв'язання екологічних проблем. Активне залучення до міжнародного діалогу та обміну досвідом у сфері екологічного управління.

¹аспірант кафедри цивільного та господарського права Національного університету біоресурсів і природокористування України, <https://orcid.org/0009-0008-7164-8820>

Україна стоїть перед важливим завданням оновлення своїх екологічних політик та практик, і місцеве самоврядування повинно відігравати ключову роль у цьому процесі. Тільки шляхом забезпечення координованої та інтегрованої діяльності можна досягти сталого розвитку та захисту навколишнього середовища.

Ключові слова: органи місцевого самоврядування, територіальна громада, екологічні повноваження.

Environmental Powers of Local Self-Government Bodies of the Territorial Community

Abstract. This scientific article is devoted to the analysis of the environmental powers of local self-government bodies of the territorial community, which are insufficiently institutionalized and need to be improved.

As a result of the research, directions for improvement and solution of the problems posed are considered and allocated.

Empowerment. The analysis of the environmental powers of local self-government in Ukraine has shown that for effective environmental management, it is necessary to significantly expand the powers of territorial communities, in particular in terms of control over the use of natural resources and environmental monitoring.

Provision of resources. The study revealed a critical lack of financial, administrative, and technical resources for local authorities, which limits their ability to effectively implement environmental policies.

Coordination. The need to improve the mechanisms of interaction between local, regional and national power structures is obvious in order to avoid overlapping functions and resources.

Public participation. An important factor in improving the effectiveness of environmental policy is the intensification of public participation and the development of public control over the activities of local self-government bodies.

Cross-sectoral cooperation. The need to create and maintain platforms for collaboration between different stakeholders, including the private sector, NGOs, and academic institutions, is critical to addressing complex environmental challenges.

Adaptation to international norms. Ukraine needs to more actively integrate international environmental standards and practices into national legislation and local policies.

Based on the research carried out, the following can be recommended.

Review and correction of legislative acts to ensure that local authorities have sufficient powers and resources to implement effective environmental management. Development of mechanisms for effective allocation of resources and coordination of actions at different levels of management. Creating conditions for broad public participation in decision-making that affects the environment. Implementation of cooperation programs between different sectors of society to solve environmental problems. Active involvement in international dialogue and exchange of experience in the field of environmental management.

Ukraine faces an important task of updating its environmental policies and practices, and local self-government has a key role to play in this process. Only by ensuring coordinated and integrated activities can sustainable development and environmental protection be achieved.

Keywords: local self-government bodies, territorial community, environmental powers.

Вступ

Постановка проблем. Сучасний етап розвитку України вимагає від держави ефективного вирішення екологічних проблем, що набувають все більшої актуальності в умовах глобалізації та зміни клімату. Розв'язання цих завдань неможливе без активної участі органів місцевого самоврядування, які мають найбільш тісний зв'язок з

територіальними громадами і є першою ланкою у відповіді на місцеві екологічні виклики. Проте, чинний законодавчий та нормативний механізм регулювання екологічних повноважень місцевого самоврядування в Україні не завжди відповідає потребам ефективного управління природними ресурсами та охорони довкілля на місцевому рівні.

Ця стаття зосереджується на аналізі нормативно-правової бази, існуючої практики та викликів, що виникають у контексті реалізації екологічних повноважень місцевими органами самоврядування територіальних громад в Україні. Актуальність дослідження обумовлена потребою усунення прогалин у законодавстві, підвищення ефективності місцевої екологічної політики та зміцнення ролі територіальних громад у прийнятті рішень, що стосуються сталого природокористування і збереження біорізноманіття.

З огляду на це, проблематика екологічних повноважень органів місцевого самоврядування в Україні вимагає комплексного підходу до аналізу існуючих викликів та розробки рекомендацій щодо вдосконалення правового регулювання та практичних механізмів їх реалізації, враховуючи специфіку українського контексту та міжнародний досвід.

Стан дослідження проблеми. Під час здійснення дослідження, оглянуті роботи наступних науковців: та інших, у наукових здобутках яких розкрито поняття територіальної громади та особливості її функціонування у розрізі здійснення екологічної політики.

Невирішені раніше частини загальної проблеми. У контексті проблеми екологічних повноважень органів місцевого самоврядування в Україні, декілька аспектів можуть залишатися недостатньо дослідженими або невирішеними.

Невідповідність між повноваженнями та ресурсами: Органи місцевого самоврядування часто стикаються з розривом між відведеними їм повноваженнями та реальними фінансовими та адміністративними ресурсами для їх виконання.

Взаємодія між різними рівнями влади. Неясність щодо розмежування відповідальностей та координації між місцевими, регіональними та національними органами влади може призводити до проблем в управлінні екологічними питаннями. Адаптація до міжнародних стандартів. Інтеграція міжнародних екологічних зобов'язань, таких як рамкові конвенції та директиви ЄС, в українське законодавство та практику на місцевому рівні залишається неповною.

Участь громадськості. Ефективне залучення громадськості та гарантування її участі в процесі прийняття екологічно значущих рішень часто обмежене через відсутність механізмів зворотного зв'язку та громадського контролю.

Міжсекторальне співробітництво. Недостатній розвиток партнерства між органами влади, приватним сектором, науковими інститутами та громадськими організаціями у вирішенні місцевих екологічних проблем.

Оновлення екологічної політики. Швидкі зміни екологічного законодавства та політики потребують постійного моніторингу, аналізу та оновлення місцевих правил та регуляцій.

Комплексність і системність підходів: Відсутність комплексного та системного підходу до екологічного управління на місцевому рівні, який враховує всі аспекти сталого розвитку.

Таким чином, *метою дослідження* було поставлено дослідження екологічних повноважень органів місцевого самоврядування територіальної громади.

Результати

Стаття 16 Конституції України проголошує, що забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України, подолання наслідків

Чорнобильської катастрофи - катастрофи планетарного масштабу, збереження генофонду Українського народу є обов'язком держави [2]. Проте, якщо територіальні громади прямо і не названі як носії обов'язку з забезпечення екологічного благополуччя то це тільки тому, що Конституція України не відділяє територіальні громади від держави і розглядає їх як складову частину державного устрою. Свідченням цьому є численні повноваження органів місцевого самоврядування у галузі екології, в тому числі і делеговані повноваження держави і власні, але теж, які слугують місії забезпечення екологічного благополуччя.

Ця конституційна засада може бути розширена до територіальних громад через різні законодавчі та нормативні акти, які деталізують екологічні обов'язки та повноваження на місцевому рівні. Органи місцевого самоврядування, будучи ближчими до проблем і потреб територіальних громад, мають можливість ефективно реагувати на екологічні виклики, що стосуються конкретної території.

Вони відповідають за ряд важливих функцій, таких як зонування і планування використання землі, управління відходами, контроль за забрудненням, збереження природних територій і видів, а також заохочення екологічної освіти та інформування громадськості. Делеговані повноваження можуть включати в себе також контроль за дотриманням екологічного законодавства, що передбачає співпрацю з державними органами влади.

Питанням, яке залишається відкритим у цьому контексті, є ступінь автономії територіальних громад у прийнятті рішень, пов'язаних з екологією, та достатність ресурсів, які мають бути надані місцевими та центральними органами влади для ефективного виконання цих обов'язків.

Таким чином, можна аргументувати, що хоча прямої згадки про територіальні громади у контексті екологічних обов'язків в Конституції немає, практична реалізація цих зобов'язань на місцевому рівні є невід'ємною складовою державної екологічної політики.

На місцевому рівні найповніше поєднуються духовні й екологічні інтереси населення, культурні й екологічні традиції. Ось чому місцевим органам влади як управлінському механізму взаємодії суспільства й природи віддається пріоритет [4].

Аналіз законодавчих норм щодо закріплення за органами місцевого самоврядування повноважень у сфері охорони навколишнього природного середовища доводить, що муніципальні органи з метою реалізації покладених на них повноважень у зазначеній сфері здійснюють адміністративно-процедурну діяльність нормотворчого, організаційно-дозвільного, виконавчо-розпорядчого, юрисдикційного, а також координаційно-контрольного характеру [2, с.228].

Системний аналіз положень законодавства України, яке закріплює повноваження органів місцевого самоврядування в контексті охорони довкілля, дає можливість прийти до висновку про необхідність розширення повноважень органів місцевого самоврядування з метою зміцнення їх охоронної функції щодо захисту навколишнього природного середовища на території України. Останнє сприятиме забезпеченню виконання Конституційного права громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля [6].

Спеціальні органи управління в галузі екології мають апарат, який не дозволяє в повному обсязі забезпечити відповідний контроль за дотриманням природоохоронного законодавства, в той же час місцеві органи влади, безпосередньо знаючи інтереси місцевих громад, могли б сприяти зміцненню державного управління у цій сфері [3, с. 425].

Здійснюючи адміністративно-процедурну діяльність у сфері охорони навколишнього природного середовища, органи місцевого самоврядування можуть

використовувати соціально-економічні заходи щодо захисту довкілля: політику цін, кредити, штрафи, створення програм, адміністративні санкції тощо. Оскільки проблема захисту довкілля є комплексною, то вона потребує координації зусиль всіх суб'єктів територіальної громади, активної їх участі у цій важливій справі. Крім того, на органи місцевого самоврядування законодавство України покладає здійснення у галузі охорони навколишнього природного середовища адміністративних процедур контролюю-наглядного характеру. Так, місцеві ради відповідно до своїх повноважень можуть створювати спеціальні підрозділи, які контролюють виконання природоохоронного законодавства підприємствами, установами, організаціями та громадянами в межах відповідної території [2, с.229].

З огляду на вищезазначене, очевидно, що в Україні для підвищення ефективності діяльності органів місцевого самоврядування в екологічній сфері необхідно більш чітко визначити функції і повноваження та їх відповідальність за прийняття рішень. Слід також зазначити, що бракує гармонізації нормативно-правових актів у цій сфері на місцевому, регіональному та державному рівнях. Результатом є дублювання функцій і суперечки поза межами повноважень. Європейський досвід свідчить про доцільність розширення компетенції місцевого самоврядування у сфері охорони довкілля та чіткого визначення повноважень муніципальних органів влади [7, с. 183].

Висновки

Розширення повноважень, а саме, аналіз екологічних повноважень місцевого самоврядування в Україні показав, що для ефективного управління довкіллям необхідно значно розширити повноваження територіальних громад, зокрема в частині контролю за використанням природних ресурсів та екологічним моніторингом.

Забезпечення ресурсами через критичну нестачу фінансових, адміністративних та технічних ресурсів у місцевих органах влади, що обмежує їхню здатність ефективно реалізовувати екологічну політику.

Координація дій і необхідність удосконалення механізмів взаємодії між місцевими, регіональними та національними структурами влади є очевидною, щоб уникнути перекриття функцій та ресурсів.

Участь громадськості є важливим фактором підвищення ефективності екологічної політики є активізація участі громадськості та розвиток громадського контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування.

Міжсекторальне співробітництво, а саме потреба в створенні і підтримці платформ для співпраці між різними зацікавленими сторонами, включно з приватним сектором, НУО, і науковими установами, є критичною для вирішення складних екологічних проблем.

Адаптація до міжнародних норм, бо Україні потрібно активніше інтегрувати міжнародні екологічні стандарти та практики у національне законодавство та місцеву політику.

На основі проведеного дослідження можна рекомендувати наступне.

Перегляд та корекція законодавчих актів, щоб забезпечити місцевим органам влади достатньо повноважень та ресурсів для здійснення ефективного екологічного управління. Розробка механізмів для ефективного розподілу ресурсів та координації дій на різних рівнях управління. Створення умов для широкої участі громадськості у прийнятті рішень, які впливають на довкілля. Запровадження програм співробітництва між різними секторами суспільства для розв'язання екологічних проблем. Активне залучення до міжнародного діалогу та обміну досвідом у сфері екологічного управління.

Україна стоїть перед важливим завданням оновлення своїх екологічних політик та практик, і місцеве самоврядування повинно відігравати ключову роль у цьому процесі.

Тільки шляхом забезпечення координованої та інтегрованої діяльності можна досягти сталого розвитку та захисту навколишнього середовища.

Список використаних джерел

1. Кириченко Ю.М. Повноваження органів місцевого самоврядування у сфері охорони навколишнього природного середовища. Юридичний науковий електронний журнал. № 2/2020. с. 226-229
2. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96- ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
3. Мариненко О.О. Повноваження органів місцевого самоврядування у сфері охорони навколишнього природного середовища. С. 421-425
4. Мельник І.О. Повноваження органів місцевого самоврядування у сфері охорони довкілля. URL: https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/7395/1/zbirnyk_tez_15-17_05_19_91.pdf
5. Про місцеве самоврядування: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>.
6. Сливка М.М., Лесько Н.В. Законодавче регулювання повноважень органів місцевого самоврядування у сфері охорони навколишнього природного середовища. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету, 2021. Серія Право. Вип. 63. С. 96-100
7. Чиркін А.С. Огляд повноважень органів місцевого самоврядування у сфері охорони навколишнього природного середовища: європейський досвід. Актуальні проблеми права: теорія і практика No 2 (42), 2021. С.176-184